

MUZEUM
IM. KAZIMIERZA
PUŁASKIEGO
W WARCE

50 lat temu, 1 stycznia 1967 r. formalnie rozpoczęła działalność Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce – instytucja kultury powiatu grójeckiego. Z tej okazji, w 2017 będziemy przybliżali Państwu historię muzeum, osiągnięcia, najważniejsze wydarzenia i postaci związane z instytucją.

50. rocznica otwarcia muzeum to nie tylko okazja do wspomnień. Czym byłaby nasza radość, gdybyśmy nie mogli podzielić się nią z innymi? Dlatego jubileusz będzie czasem podziękowań, spotkań z partnerami, przyjaciółmi, sponsorami i okazją do zaprezentowania Gościom i Zwiedzającym czegoś wyjątkowego. Już w dniu 14 stycznia odbył się koncert kameralnej orkiestry z Ukrainy pt. „Cztery Pory Roku – Vivaldi

i Piazzolla”, którym rozpoczęliśmy „złote urodziny” Muzeum. Dla młodzieży z całego Mazowsza ruszyła V edycja konkursu historyczno-marynistycznego pt. DWA OBLICZA PUŁASKIEGO. Na laureatów czekają wspaniałe nagrody. Wiosną na terenie parku otworzymy wystawę plenerową ukazującą znane osoby, które na przestrzeni 50 lat odwiedziły muzeum. Z okazji Nocy Muzeów, w maju planujemy otwarcie wystawy rzeźb i ilustracji Józefa Wilkonja – artysty lubianego przez dzieci i dorosłych. W planach jest też polsko-amerykańska konferencja naukowa. Główna uroczystość z udziałem gości honorowych odbędzie się w sobotę 1 lipca. W tym dniu zostanie otwarta wystawa najbardziej znanego w USA polskiego rzeźbiarza – Andrzeja Pityńskiego, ambasadora polskiej historii. Artysta

zapowiedział swój udział w wernisażu. W niedzielę 2 lipca planujemy zaprosić wszystkich na Paradę Pułaskiego i piknik w parku. Będziemy organizowali Dzień Kazimierza Pułaskiego i bardzo ciekawą wystawę „Polska muzyka w amerykańskich filmach”. Będą działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Pod koniec roku 2017 chcielibyśmy zaprezentować ekspozycję, która ukaże powiat grójecki w naszych zbiorach. Będzie to również podziękowanie dla Władz Powiatu Grójeckiego, które od 1999 r. są organem prowadzącym muzeum.

Na początku roku jubileuszowego wspomnijmy jak rodziło się wareckie muzeum, jego trudne początki związane z organizacją i pierwsze sukcesy w latach 70. XX w.

Patronat Honorowy
nad obchodami
Jubileuszu 50-lecia Muzeum
im. Kazimierza Pułaskiego

MARSZAŁEK SENATU
STANISŁAW KARCZEWSKI

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

IV
Minister k
prof. dr hab. Piotr Gliński

ów
rodowego

Minister
Spraw Zagranicznych
Witold Waszczykowski

Marszałek Województwa
Mazowieckiego
Adam Struzik

Starosta Grójecki
Marek Ścisłowski

Burmistrz Warci
Dariusz Gizka

Wizyta Ambasadora USA Richarda Davisa, 1977 r.

Pałac Pułaskich w 1967 r.

WSZYSTKO ZACZĘŁO SIĘ OD PUŁASKIEGO

Pierwsze przesłanki utworzenia muzeum w domu rodzinnym Pułaskich rodziły się jeszcze przed II wojną światową, w otoczeniu ostatniego właściciela Winiar – Wacława Dąbskiego. W jego majątku bywało wiele osobistości świata polityki, nauki i kultury. Urokliwy park na skarpie nad Pilicą przyciągał również artystów i historyków. Już wówczas rozmawiano o uczynieniu z Winiar symbolu więzi polsko-amerykańskich. Rozgłaszano informacje o Warce jako „mieście Pułaskiego”.

Po II wojnie pałac wraz z folwarkiem i parkiem przeszedł na własność Skarbu Państwa. Drogę do powstania Muzeum przecierali regionalni działacze i nauczyciele skupieni wokół Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego – m.in. Wiktor Krawczyk i Aleksander

Gajewski. To oni rozpoczęli usilne starania o utworzenie muzeum regionalnego w Warce. Najpierw w 1951 r. uruchomili w pałacu Pułaskich niewielkie Muzeum Regionalnego PTTK Powiatu Grójeckiego. Przełomowym był jednak rok 1961, kiedy to 18 stycznia Rada Ministrów podjęła Uchwałę o powołaniu Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego. Udało się tego dokonać za przyczyną Polonii amerykańskiej (dokładnie Fundacji Kazimierza Pułaskiego z USA i Towarzystwa Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia”) oraz Amerykanów pracujących wówczas w Ambasadzie USA w Warszawie, którzy w 1960 r. wystąpili do polskich władz z propozycją upamiętnienia osoby Kazimierza Pułaskiego, poprzez wzniesienie w Warce, tzw. „Pułaski Village” (in. Memoriał Pułaskiego) – czyli turystycznego kompleksu. Projekt początkowo przewidywał zbudowanie: muzeum, teatru, kliniki i domu spokojnej starości, stadionu sportowego, motelu, restauracji oraz centrum agrokultury i oczywiście pomnika konnego Kazimierza Pułaskiego na wjeździe. Pierwszy dyrektor muzeum wspominał: „z realizacją powyższych planów wiązała się suma kilkuset milionów dolarów z darów Polonii amerykańskiej i jakichś bliżej nie sprecyzowanych kredytów rządowych”. Tak rodziło się wareckie muzeum. Wykonanie uchwały powierzono Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie. Zespół pałacowo-parkowy wyremontowano w latach 1962-66, a 1 stycznia 1967 r. formalnie uruchomiono muzeum.

Na kierownika i kustosa instytucji, wojewoda Antoni Mierzwiński, powołał Olgierda Puciatę – wojewódzkiego konserwatora zabytków w Warszawie, historyka sztuki. Napisał on scenariusz muzeum i stworzył pierwszą ekspozycję. Wtajemniczony w zamierzenia Fundacji Kazimierza Pułaskiego z Nowego Jorku, opracował z rozmachem założenia Muzeum Emigracji Polskiej w Warce. Ze względów politycznych, tylko część jego planów została zrealizowana. Z pomysłu całego kompleksu, zrealizowano muzeum wraz z parkiem. Ekspozycja dyrektora Puciaty trwała przez ponad 40 lat, była uzupełniana przez kolejnych dyrektorów. Zmiany wprowadziliśmy dopiero po ostatnim wielkim remoncie w 2014 r, zachowaliśmy jednak główne założenia pierwszego scenariusza.

OLGIERD PUCIATA
(1930–2004)
PIERWSZY DYREKTOR
W LATACH 1967–1970.

NADANIE STATUTU I ORGANIZATORZY

Pierwszy Statut nowej placówki muzealnej na Mazowszu zakładał dwa podstawowe zadania: gromadzenie i udostępnianie eksponatów związanych z dziejami emigracji polskiej w USA oraz związanych z osobą Kazimierza Pułaskiego, najbliższą jego rodziną i historią Warki. Pomimo zmieniających się organów prowadzących, główne cele statutowe muzeum pozostały niemal niezmienione po dziś dzień. Początkowo organizacją muzeum zajmowało się Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie. Już 31 października 1967 r. Prezydium podjęło uchwałę w sprawie wyznaczenia muzeum okręgowego dla muzeów województwa warszawskiego. Wyznaczono Muzeum Mazowieckie w Płocku jako muzeum okręgowe, a Muzeum Pułaskiego weszło w skład muzeów podopiecznych. Sprawy organizacyjno-gospodarcze instytucji przekazano Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Grójcu i Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Warce. Kiedy w 1975 r. wprowadzono w Polsce dwustopniowy podział administracyjny na gminy i województwa, wareckie muzeum z dniem 1 lipca 1975 r. pozostało oddziałem Muzeum Okręgowego w Radomiu. Dopiero od 24 lipca 1976 r. Muzeum Pułaskiego zostało całkowicie samodzielną instytucją, której ponownie nadano Statut, a jego organizatorem pozostał wojewoda radomski. Po reformie samorządowej kraju 1998 r., od 1 stycznia 1999 r. Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego jest pod opieką Powiatu Grójeckiego.

PIERWSZE ZBIORY

Na początku lat 70. najważniejszym zadaniem było zgromadzenie jak największej liczby eksponatów, stworzenie stałej ekspozycji i zinventaryzowanie zbiorów. Zakupu dzieł sztuki dokonywała Komisja Zakupu Muzealiów, powołana przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej. W skład pierwszej komisji weszli: Wacław Kochanowski – wojewódzki konserwator zabytków, Janusz Królik – kustosz, Olgierd Puciata – kustosz i pierwszy dyrektor, Marian Sołtysiak – kustosz, Krzysztof Zwoliński – adiunkt. Eksponaty kupowano w antykwiariatach warszawskich, krakowskich, ale także od prywatnych kolekcjonerów. Warecki oddział PTTK przekazał zabytki zebrane w Muzeum Regionalnym. Z czasem przybywało także darów od osób prywatnych, szczególnie związanych z organizacjami polonijnymi w USA i mieszkańców miasta. Do eksponatów własnych doszły też depozyty z innych muzeów.

Wernisaż wystawy „650 lat Warki”, na pierwszym planie Anna Kornatek – archeolog, wówczas pracownik muzeum w rozmowie z Prof. Stanisławem Lorentzem

Pierwsza ekspozycja w pałacu, duży salon 1967 r.

MUZEUM
IM. KAZIMIERZA
PUŁASKIEGO
W WARCE

650 LAT WARKI I POMNIK PUŁASKIEGO

W latach 70., wśród najważniejszych wydarzeń była organizacja obchodów 650-lecia miasta Warki w 1971 r. Muzeum było współorganizatorem konferencji naukowej poświęconej dziejom miasta oraz organizatorem dużej wystawy historycznej „650 lat Warki”. Ekspozycja przyciągnęła do miasta i muzeum wielu gości i turystów. Pokłosiem obchodów stała się nieoceniona publikacja pt. „Dzieje Warki 1321-1971. Studia i materiały”, Warka 1975. W 1974 r. Warka wzięła udział w Teleturnieju BANK MIAST, który był na żywo transmitowany z parku przed muzeum w TVP2. 13 października 1979 r. uroczyście odsłaniano pomnik Kazimierza Pułaskiego, autorstwa warszawskiego rzeźbiarza Kazimierza Danilewicza (1927-2013). Wydarzenie zgromadziło ponad dwutysięczną publiczność, w tym gości amerykańskich, wojsko, harcerzy. Odsłonięcia dokonał Minister Janusz Wieczorek. Mało kto wie, że w wareckim muzeum, latach 70. zrealizowano cykl znaczących wystaw sztuki współczesnej, m.in. członków grupy „Sejf”, malarstwa Stefana Gierowskiego czy Tadeusza Kulisiewicza. Kilkakrotnie w tych czasach muzeum odwiedzał Ambasador USA, dyplomaci amerykańscy i goście polonijni z USA.

W kolejnych numerach „Kuriera” opowiem Państwu o dyrektorach muzeum, znanych gościach oraz ciekawych wydarzeniach kolejnych lat. Ciąg dalszy nastąpi.

Iwona Stefaniak

Teleturniej BANK MIAST, 1974 r.

Minister Janusz Wieczorek podczas odsłonięcia pomnika Kazimierza Pułaskiego, 11 października 1979 r.